

4 Kosttillskott hjälper mot torra ögon

14 Ljudbokens Spotify lanserades i Finland

24 Albin är inne på femte paret glasögon

Innehåll

Nr 1, januari 2017

LEDAREN

3 Vart är vi på väg?

ARTIKLAR

- 4 Bli kvitt torra ögon – stora skillnader på ögondroppar
- 8 Lovande diskussion pågår mellan MTM och Celia
- 10 Vad gör text mer läsbar för synskadade?
- 12 Västnyländska synskadade besökte Tallinn
- 14 De strömmade ljudböckerna kommer till Finland
- 18 Synskadade hantverkare tar steget in i framtiden
- 22 In memoriam: Till minne av Bengt Lindqvist

PROFILEN

24 "Det första året var en utmaning"

AKTUELLT

28 Aktuellt

AKTUELLT I DISTRIKTEN

31 Aktuellt i distrikten

Finlands Synskadade

Finlands Synskadade är organisations-tidning för Förbundet Finlands Svenska Synskadade. Tidningen utkommer med 10 nummer/år i svartskrift, punktskrift, på CD och som elektronisk version, se www.fss.fi/aktuellt/fs. Kan också fås som e-postbilaga. Årgång 106. Nummer 2/2017 utkommer 23.2, deadline 7.2.

Utgivare: Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Parisgränden 2 A 1, 00560 Helsingfors. Tfn 09-6962 300

Chefredaktör: Sören Jonsson
Tfn 044 712 3017
e-post: soren.jonsson@fss.fi

Meddelanden och annonser mottas av chefredaktören.

Prenumerationer och adressändringar:
FSS kansli, tfn 09-6962 300
e-post: kansliet@fss.fi

Pärmbild: När Albin föddes kunde han bara urskilja mörker och ljus. Hans första levnadsår var mycket händelserikt. I dag leker han som vilket tvåårigt barn som helst.

Foto: Daniel Beijar

ISSN 0789-5739
Forsberg, Jakobstad 2017

Vart är vi på väg?

Jag börjar med att citera Kristian Luuk från fredagskvällen. "Vart är vi på väg?" Denna gång handlar det inte om en stad i ett land. Det handlar om vår framtid.

10 poäng. Vi reser från ett år med fortsatt växande statsskuld, svag ekonomisk tillväxt, och en regering som skyndar på lagar och förändring.

8 poäng. SSS blev SOS under året som gick. Svenskan har fallit i glömska då ledamotens översättning blev internetsuccé "Hur täcks ni? Och jo, ni täcks!". Svenskan har glömts då Sannfinländare pryglas på domkyrkans trappa. Det är ett skrämmande år vi går från.

6 poäng. Britter börjar förhandla om utgång under året. Trump blir president. När Barack Obama kandiderade till presidentposten var Change, förändring, hans slogan. Nu lär det bli förändring. Men många frågar sig även här: "vart är vi på väg?"

4 poäng. David Bowie, Prince, Alan Rickman, Olle Ljungström, Leonard Cohen och Carrie Fisher. Många är de som lämnade oss förra året.

2 poäng. Terror ingöt skräck i året som gick. Terrordåd i Bryssel. Terrordåd i Nice. Terrordåd i Berlin. Förhoppningsvis lämnar vi det bakom oss.

0 poäng. Finland firar 100 år.

Rätt svar är förstås 2017. Låt oss hoppas att det nya året bär med sig en hållbar och genomtänkt politik. SOS-regeringen har bråttom till förändring, men glömmer ofta att sätta sig ner och fundera vad förändringen bär med sig. Vem är det som gagnas och vem får betala för förändringen?

I ekonomiskt svåra tider betonas hur viktigt det är att alla är med på spartalkot. Sipilä påstår sig ha kavlat upp ärmarna och ska få "Finland i skick". Visst låter det bra att alla är med i detta sparandet? Det låter ju demokratiskt och rättvist. Men man glömmer att så kallade svaga grupper drabbas hårt medan de starka knappast känner av nedskärningarna. Detta måste ändras på.

För synskadadeorganisationerna är det därför en viktig uppgift att följa utvecklingen och så långt som möjligt verka för att synskadade inte får det sämre. Därför är intressebevakning ett av de viktigaste områden som FSS har i dag. Vi måste följa och reagera när synskadades rättigheter inskränks.

Ett exempel på när reaktionen funkade under 2016 var reaktionen på regeringens förslag om att 75-åringar och äldre skulle utebli från handikappservicelagen. Vi behöver fortsätta vara på alerten. Även under svåra tider måste vi hålla fast vid vår målsättning: ett jämlikt samhälle för alla.

▲ **TÅR PÅ BURK.** Ögondroppar ger tillfällig lindring, men för att få bukt på torra ögon krävs en rad olika behandlingar: bland annat ögonbad, luftfuktare, kosttillskott och god ögonhygien. Foto: Istock.

TEXT: SÖREN JONSSON OCH EVA FRIDH

Bli kvitt torra ögon – stora skillnader på ögondroppar

När kölden kommer och värmen basar på, är det många som får torra ögon. Ögonen kliar, svider, grusar eller rinner. I Sverige har en klinik som specialiserat sig på torra ögon nyligen öppnat.

TORRA ÖGON ÄR ett vanligt problem i Norden. Ett vanligt råd är att använda ögondroppar, men enligt medicine doktor **Fredrik Källmark** är ögondroppar bara en tillfällig lösning. Dessutom hjälper ögondroppar inte för alla. Det gäller att hitta det bakomliggande problemet.

Fredrik Källmark har jobbat som lektor på Karolinska institutet i Stockholm i 20 år. För ett par år sedan öppnade han den första specialkliniken för torra ögon i Stockholm.

Torra ögon är ett växande problem som bland annat beror på en åldrande befolkning och moderna levnadsvanor. Utanför Norden klassas torra ögon som en ögonsjukdom emedan sjukdomen här endast klassas som ett besvär.

– Det svåraste med torra ögon är att det finns så många orsaker till att man har det. För att nämna några få kan det vara reumatiska sjukdomar, diabetes, inflammatoriska sjukdomar som sitter i ögonlocken eller rent bakteriella sjukdomar. Men det kan också vara fel på fettets i ögat, säger Källmark.

De vanligaste symptomen är att ögonen rinner, man känner sig grusig i ögat, man har främmande föremål i ögat, man känner att det svider eller bränner. Man kan bli ljuskänslig och man kan få dimsyn från och till.

– Dimsyn är när man plötsligt upptäcker att det blir suddigt när man till exempel läser. Men om man blinkar kraftigt några gånger försvinner suddigheten. Det här beror på att hornhinnans yta inte fuktas. Tårarnas uppgift är att göra ögats yta jämn och klar. Om ytan inte är jämn bryts ljuset fel och bilden blir suddig.

Om man inte tar tag i problemet kan konsekvenserna bli att man bland annat får infektioner i ögonen, säger Källmark. Han menar att man bör undersöka sina ögon om man får problem i vardagen på grund av torra ögon. Om man till exempel inte alls kan vistas utomhus under vinterhalvåret på grund av ögonen så har man problem med torra ögon.

Så hur går en undersökning till?

– För att få en helhetsbild av var problemet ligger måste man göra en omfattande un-

▲ **RÖTT GULD.** Forskning visar att dubbelhavtornskapslar förbättrar fettets i tårkörtlarna. Foto: Sören Jonsson.

dersökning. Man tar prov på tårvätskan och tittar på hur fort tårar avdunstar från ögat. Sedan undersöker man hur hornhinnan mår och hur slemhinnan i ögat ser ut. Därefter måste man undersöka fettets i de fettbärande körtlarna.

Vad är den vanligaste behandlingen?

– Det finns ingen ”vanlig” behandling. Den vanligaste behandlingen är en kombination av flera behandlingar. Låt oss säga att en patient har ett fett i ögat som inte kommer ut på grund av att det är för stelt. Då får patienten i första hand jobba med en värmebehandling på ögonen som smälter fettets. Patienten äter samtidigt Omega-3-tillskott som på sikt ska stimulera körtlarna till att bilda ett bättre fett som inte stelnar.

Om det inte är fettets som är orsaken?

– Har man tårkörtelproblem så är det ofta en inflammation i tårkörteln. Då måste man ge patienten ett läkemedel som gör att inflammationen hämmas. Inflammationer i tårkörteln gör att utgångarna från körteln blir trånga och inte släpper ut tillräckligt

KLINIKÄGARE. Fredrik Källmark har en lång erfarenhet. Han har forskat om torra ögon.

med tårar. Läkemedel gör att inflammationen släpper och gångarna blir större igen.

En standardbehandling är att droppa med ögondroppar från apoteket. Du kan få dem både receptfritt och på recept. Finns det rekommendationer på vilka som är bra?

– De droppar som finns på recept uppfanns för ungefär 30-35 år sedan. På den tiden var det enkelt att registrera ögondroppar som läkemedel. Men när vi gick med i EU gjorde man det besvärligt. Nu tillverkas inga ögondroppar som man kan skriva ut på recept.

– Men man ska tänka på att ha droppar som inte har något konserveringsmedel. Dessa finns både i flaska och i små pipetter. Där skulle jag rekommendera att köpa flaska – för det blir mycket billigare i längden.

Varför är konserveringsmedlet inte bra?

– Hornhinnan reagerar på konserveringsmedel. De yttersta cellagret påverkas och man kan få små skador där. Slutresultatet

blir att man får samma symtom som man hade innan man började droppa ögondroppar. Av det skälet ska man inte ha konserveringsmedel i ögondropparna.

Om dropparna inte hjälper?

Doppar får man bara se som ett tillfälligt stöd i behandlingen. Tanken är att man samtidigt behandlar med andra saker parallellt. Så småningom ska man kunna sluta använda sina ögondroppar eller använda dem väldigt lite.

Nationella skillnader

Finlands ögonläkarförening skriver på sin webbplats att det inte finns någon behandling som förbättrar tårflödets mängd eller kvalitet till det normala. Behandlingens mål är att lindra symtomen och inte att bota de bakomliggande orsaken till problemet. Något motstridigt mot vad Källmark säger, med andra ord.

– Ungefär hälften av finländare har torra ögon under vinterhalvåret. Inneluften är så himla torr. Därför måste man hela tiden sköta om sina ögon. Det kan förstås handla om att använda ögondroppar, äta kosttillskott eller använda luftfuktare inomhus, säger docent och ögonläkare **Minna Sandberg-Lall** vid Åbo ögonspecialister.

Hon håller med om att torra ögon bör behandlas. I Finland ska man tala med sin ögonläkare och få råd hur man kan behandla symtomen. Och samtidigt komma ihåg att ögondroppar inte är den enda behandlingen.

– Man kan förstås pröva ögondroppar som man får receptfritt från apoteket, men det finns stora kvalitetsskillnader på ögondroppar. Det är bra att känna till vilka som är de bästa dropparna. Där kan vanligen en ögonläkare hjälpa till, säger hon.

» **Ungefär hälften av finländare lider av torra ögon under vinterhalvåret. Inneluften är så himla torr. Därför måste man hela tiden sköta om sina ögon.** «

Ny forskning visar att ögondroppar inte bara ska påverka fetthalten i ögat. Vid torra ögon blir tårvätskan hyperosmolarisk. Det betyder att tårarna blir starkare och starkare då vatten avdunstar från ögat. Hypotomiska ögondroppar normaliserar tårvätskan.

– Sådana som normaliserar salthalten i ögonen är bäst. Vi använder oss av märkena Blink, Piiloset och Thealoz, säger Sandberg-Lall.

En alternativ behandlingsform som hjälper många är att äta kosttillskott. Minna Sandberg-Lall rekommenderar Omega7-dubbelhavtornsolja. Det finns flera vetenskapliga studier som visat att Omega7 hjälper mot torra slemhinnor och torra ögon. I Sverige rekommenderar Fredrik Källmark Omega3-tillskott. Kosttillskott hjälper vid nedsatt körtelfunktion. Två kapslar a' 1000 milligram per dag räcker. ●

ANNONS

Sök bidrag från blomsterfonden

Förbundet Finlands Svenska Synskadade rfs fristående fond, Blomsterfonden, har lediganslagit bidrag att söka.

Bidrag kan sökas både av synskadade privatpersoner, grupper av synskadade eller av FSS distriktsföreningar. Till exempel delas bidrag till ledsagning, syn-tolkning och deltagaravgifter. Syftet med understödet är att personer med syn-nedsättning får möjlighet att delta i motions-, rekreations- och kulturaktiviteter.

Blomsterfonden delar ut bidrag till evenemang, läger och kurser, som inte fått understöd från annat håll.

Ansökan fylls i på en ansökningsblankett som fås per e-post av FSS organisationsledare Matthias Jakobsson, matthias.jakobsson@fss.fi Det går också att fylla i ansökan per post. Kontakta Matthias Jakobsson för ytterligare information. Grupper ombeds skicka in sina ansökningar senast den 31.3.2017.

Lovande diskussion pågår mellan MTM och Celia

▲ **SMARTA TALBÖCKER.** Celia har stora utmaningar framför sig. Den äldre generationens talboksläsare måste snart låna sina böcker via närbiblioteket eller nätet. Den yngre generationen vill ha fler böcker.

BÖCKER BETYDER ALLT för **Emmy Forsström**. Varje vecka läser hon ett par böcker på sin smarttelefon. Litteraturen är hennes specialintresse och hon älskar att sjunka in i dess omfamnande värld.

I Finland är det Celia som lånar talböcker till personer med läshinder. När Forsström var ett litet spädbarn fick hon en stroke, vilket gjort att hennes syn är nedsatt. Det är ansträngande för henne att fokusera i långa perioder. Därför kan hon inte heller läsa tryckta böcker. Och via Celia börjar böckerna ta slut.

– Jag tycker det finns för få svenskspråkiga böcker på Celia. Jag skulle vilja låna

böcker direkt från Sverige. De har tiotusentals talböcker i sin katalog, säger Forsström.

Forsström är inte den enda som upplever det här som ett problem. En av de vanligaste frågorna som Celia får av finlandssvenskar är just denna fråga. ”Varför kan jag inte låna böcker direkt från Legimus i Sverige?”

Minna von Zansen, direktör för kundrelationer på Celia, säger att hon länge försökt övertala den svenska myndigheten att öppna upp sin webbtjänst – men utan framgång.

– Att byta till sig fler böcker på svenska hit till Celia är inte heller ett vettigt alternativ i längden, eftersom böckerna måste laddas

ner och katalogiseras – det är en långsam, manuell process. Vi skulle behöva gemensamma samlingar eller mer flexibla sätt att utnyttja dem, säger von Zansen.

Celia har drygt 6 000 svenskspråkiga romaner medan MTM har över 45 000. Grundproblemet är att MTM:s system är uppbyggda kring svenska personnummer. Det skulle bli för dyrt att ändra om hela systemet, och finlandssvenskar kan redan nu låna alla böcker MTM:s böcker som fjärrlån. För personer som Emmy Forström finns det alltså ett sätt att komma åt MTM:s alla böcker.

– Vi har ett bra samarbete med MTM. Celias kunder kan låna alla böcker som finns i MTM:s katalog. Boken skickas då som cd-skiva till kunden, säger von Zansen.

För Forsström hjälper det dock inte att få en cd-skiva. Hon äger inte ens någon spelare.

– Jag vill ha böckerna på min smarttelefon. Det är enklast för mig och då hänger böckerna med mig överallt.

Men Minna von Zansen – Celia håller ju på att frångå cd-skivor. Hur går det för fjärrlånen i framtiden?

– Vi har undersökt en lösning för fjärrlånen, som vi förhoppningsvis kan verkställa nu under våren. Det kommer alltså att bli möjligt att motta fjärrlån digitalt via nätet om kunden så önskar.

Dessutom pågår diskussioner mellan Celia och MTM om att åtgärda grundproblemet. Tyvärr kan von Zansen inte i det här skedet berätta mer om vad det skulle innebära.

Celia tar in drygt 200 nya svenskspråkiga titlar i sin katalog per år. Vilka titlar de tar in beror på efterfrågan. Bokcirklar får gärna kontakta Celia om vilka böcker som kommer att läsas. På Celia ser man till att det är de rätta titlarna som tas in. ●

MTM har kontaktats för en kommentar.

ANNONS

Finlands Synskadade finns också på Skriftly!

Skriftly samlar innehållet från de finlandssvenska tidskrifterna.

Skriftly ger läsarna mångsidiga möjligheter att hitta, följa och läsa innehåll som berör och intresserar dem, tvärs igenom tidningslandskapet, för en låg månatlig summa.

www.skriftly.fi

SKRIFTLY
skriftly.fi

Vad gör text mer läsbar för synskadade?

Storleken på typsnittet har den största inverkan på läsbarheten för personer med synnedsättning.

NORGE HAR EN grupp forskare gjort den hittills största studien inom läsbarhet för synskadade. Forskargruppen med **Jonny Nervseen** i spetsen ville ta reda på vad som gör text mer läsbar för personer med synskada.

–Vi gjorde en litteraturstudie 2013 för att kartlägga tidigare undersökningar. Svaren vi fick var mycket nedslående. Det fanns inga vetenskapliga studier som kunde generaliseras till att gälla alla former av synnedsättningar. Det finns många åsikter om hurdan

texten ska se ut, men väldigt få åsikter är förankrade vetenskapligt, säger Nervseen.

Testgruppen bestod av 830 personer med någon form av synnedsättning. Det är 4,6 procent av alla synskadade i Norge. Sammanlagt samlade de in 430 000 svar. I stort kom man fram till att storleken och kontrasten på texten inverkar mest på läsbarheten. **Men varför behövs en vetenskaplig studie då det redan finns riktlinjer för läsbarhet?**

– Det finns flera hundra synnedsättningar. Det som är bra för en grupp är kanske inte lika bra för en annan. Synsvaga är inte en enhetlig grupp. Några är ljuskänsliga, medan andra behöver starkt ljus. Några

har centralseende, medan andra bara ser med den perifera synen. Själva förutsättningen för att se är helt olik för synsvaga än för personer med normalt seende. Därför behövdes en studie som undersöker text för synsvaga.

Resultaten är tänkta att ge formgivare, grafiker och allmänheten verktyg. I stället för att ge svar på vad som är det bästa typsnittet och storleken vill de norska forskarna hitta var gränsen går för vad som är oacceptabelt. Om branschfolket håller sig inom dessa gränser så kan allt fler läsa deras texter. Det krävs frihet för att kunna vara kreativ, anser Nerveen. Finns det inte spelrum så läser sig grafikerna.

– När man gör beslut måste man veta vilka konsekvenser det ger. Låt oss ta ett exempel på en butiksvara. Förpackningen har begränsat med utrymme men det går inte heller att förkorta texten. Vilken fontstorlek ska man då välja? Kan man gå ner i stölek genom att öka kontrasten? Finns det något typsnitt som är bättre läsbart och därmed ge frihet att gå ner i typstorlek? Sådana beslut står en grafiker för varje dag. Vår studie ska hjälpa dem att välja rätt.

I studien testades typsnitten Helvetica, Times New Roman, Verdana, Fruitiger, Tiresias, Tiresias bold, Scala bold, Scala sans och Skala sans bold.

Seriffer är små streck som väcker många åsikter. Seriffer sägs sammanbinda ord till helheter i tryckt text. Det har länge varit rekommenderat att använda typsnitt med seriffer i tryckt text, emedan sans-seriffer varit rekommenderade på webben. För synsvaga har man ansett att seriffer bara försämrar läsbarheten. Hur är det med dem i denna studie?

– Ja, det är en diskussion som har varat i över 30 år. En av de senare studierna från Ryssland visar att man inte klart kan påvisa läsbarhetsskillnader vid bruk av seriffer.

▲ **SERIF ELLER SANS SERIF.** Denna diskussion är ständigt aktuell. På webben och för synskadade tycks sans serif vinna.

Våra resultat visar att seriffer medför en försämrad läsbarhet men att skillnaderna inte är så stora.

Man kan med andra ord rättfärdiga användningen av seriffer om man har vägran- de skäl för att använda sådana typsnitt. Jonny Nerveen vill däremot inte gå närmare in på resultaten i studien eftersom resultaten inte ännu är vetenskapligt publicerade. I väntan på det får de gamla rekommendationerna stå kvar: normaltjock eller tjock stil, ogärna ihoptryckt stil eller kursiverad stil och tillräckligt stor stil.

– Det som var något förvånande med studien var att vi fann att storleken inte behöver vara överdrivet stor för att uppnå god läsbarhet.

Det här är en positiv nyhet med tanke på användningen i till exempel reklamtext.

– Tryckt text är fortsättningsvis en viktig informationskanal mellan oss människor och omvärlden. Förvisso finns digitala medier också, men ute i samhället måste du kunna läsa. Annars går mycket dig förbi. Hela idén med tryckt text är att den kan läsas och vi önskar att så många som möjligt kan nås med samma utformning. Universell design. ●

Texten i denna artikel är redigerad i enlighet med forskningsresultaten.

Västnyländska synskadade träffade estniskt fadderbarn

▲ UNGDOM. Elisabeth Egel och Fredrik Lindgren utbytte erfarenheter, musik och telefonnummer.

NOVEMBER BLEV DET verklighet av en länge närd förhoppning för en grupp från Svenska synskadade i Västnyland. Tidigt en morgon i november steg gruppen ombord på Eckerö lines båt för överfärden till Tallinn för att besöka Helenskolan och samtidigt träffa den västnyländska föreningens gudbarn.

Genast efter ankomsten till Tallinn intog gruppen sina platser i bussen för en halvtimmes färd till Helenskolan. Skolan ligger en bit utanför centrum av Tallinn, i ett lugnt område med i huvudsak bostadshus omkring sig. Tidigare hade skolan, eller dess före-

gångare, haft synskadade barn som elever, men i Estland liksom i Finland har synskadade barn integrerats i de vanliga skolorna och Helenskolan har i dag barn med både syn- och hörselskador. Skolans namn syftar också till den kanske allra mest kända dövblida personen i världen, **Helen Keller**, som blev känd både som författare, politiker och förkämpe för handikappades rättigheter.

Gruppen från Västnyland välkomnades av verksamhetsledaren för Eesti pimekurtide liitt (sv. förbundet för Estlands blinda) **Raissa Keskküla** och **Olga Ilgina**, som är

styrelsemedlem i förbundet. Verksamhetsledaren berättade om hur man efter Estlands självständighet satte igång arbetet med att organisera utbildningen för synskadade och hörselskadade barn. Det fanns från tidigare de blindas förbund, men år 2001 kunde man bilda förbundet för de dövblinda i Estland. Man hade under 1990-talet skapat kontakter till Finland, både till synskadeförbundet och till FSS. Raissa Keskküla nämner speciellt FSS dåvarande ordförande **Arto Vanhanen** som en viktig kontakt till Finland. Samarbetet ledde till att lärare från Estland deltog i kurser i Finland, bland annat Raissa, som arbetat med synskadade i mer än fyrtio år

Skolan har en dagisgrupp med åtta barn och lågstadieskolan med totalt 26 elever. Eleverna är dövblinda och när gruppen från Västnyland besökte skolan var barnen upptagna med den vanliga undervisningen i sina klassrum och stördes inte av gruppen, som besåg många av skolans utrymmen såsom gymnastiksal, simhall och elevernas sovrum. Helensskolan är ett internat med elever från hela Estland och många av eleverna reser hem till sina familjer bara under veckoslut och ferier.

När rundvandringen var över ledsagades gruppen till ett samlingsrum, där vacker pianomusik välkomnade. Vid pianot satt Västnylands fadderbarn **Elisabeth Egel**, som imponerade med sitt kunnande vid pianot. Elisabeth är en tidigare elev i Helensskolan men går nu i vanligt högstadium. Hon har just fyllt 16 år och siktar på att börja i gymnasiet på hösten. Skolan, både högstadiet och gymnasiet finns i Tallinns gamla stad. Elisabeth bor hos sina föräldrar, men fadern **Ants Egel** berättar, att Elisabeth snart flyttar in i egen bostad. Den ska vara så nära skolan att hon kan ta sig dit och därifrån på egen hand.

Elisabeth klarar sig bra i skolan och trivs där. Hon har två stora intressen, musik och idrott. Det är simning som är hennes idrottsintresse och hon har deltagit i flera stora tävlingar med framgång. Hon har deltagit i tävlingar i Norden och i Tyskland och kommer att tävla i nordiska mästerskapen i Stockholm 2018. Den stora höjdpunkten så här långt är när hon som en av sex estniska idrottare fick delta i paralympiska spelen i Rio de Janeiro i somras. Hon deltog i tre grenar i gruppen helt blinda, 50 meter frisim, 100 meter rygg och 200 meter medley. På favoritsträckan 200 m medley gick det riktigt bra och hon kom i mål som femte.

Den västnyländska gruppens yngsta deltagare Fredrik Lindgren gladdade Elisabeth genom att som ett minne ge henne en minnessticka med sina egna kompositioner. De två hade sedan en lång diskussion som avslutades med utbyte av kontaktuppgifter. Musik förenar liksom det gemensamma språket engelska. ●

TEXT: SÖREN JONSSON, FOTO: PIXABAY

De strömmade ljudböckerna kommer till Finland

Att lyssna är det nya svarta. Vid sidan om radions ständiga popularitet i Finland har ljudböcker och inspelade radioprogram – sk. podcaster – fått sig ett uppsving. Allt fler finländare vill lyssna på innehåll.

UNDER DET SENASTE året har två nya aktörer tagit sig in på den finska marknaden: Bookbeat och Storytel. Båda har stora muskler bakom sig och har stora visioner.

I Finland säljs ljudböcker fortfarande främst som fysiska cd-skivor eller som nedladdningsbara ljudfiler. Bookbeat och Storytel säljer i stället prenumerationer. För cirka 17 euro i månaden får du lyssna på hur många ljudböcker du vill. Spotify för ljudböcker är här.

– Vi tror på att det i Finland går att skapa en fungerande och stor ljudboksmarknad, och att finländare hittar ljudböcker. Ljudböcker passar bra in i dagens mediekonsumtion, säger **Mari Wärr**i på Storytel.

Ljudboken har sitt ursprung i talboken, som utvecklades i USA på 1930-talet för att ge synskadade tillgång till litteratur. Talboken och ljudboken har gått skilda vägar. Talbok är en inläst bok utan dramatisering, emedan ljudbok är en inläst bok med dramatisering – ofta inläst av kända skådespelare.

Varför passar strömmade böcker så bra in i dagens mediekonsumtion, Mari Wärr?

– Jag tror att digitala tjänster över lag växer snabbt just nu. Det finns många som skulle vilja läsa mycket mer, men som inte hittar tid i vardagen. När böckerna följer med dig överallt i mobilen så finner du tiden. De passar helt enkelt mycket bra in i finländarnas livspussel.

**KOMMERSIELLA
LJUBÖCKER.**

2016 var året då det blev möjligt att prenumerera på ljudböcker också i Finland. Ljudböcker passar in i den annars så hektiska livssituationen.

» *Många anser att folk fuskar när de läser ljudböcker. Att litteratur inte ska vara lätt att ta till sig. Många är måna vid att upprätthålla en skillnad i att lyssna på en bok och att läsa en bok.* «

Bekvämt att lyssna

En som tittat närmare på ljudboksbranschen är **Jerry Määttä**. Han forskar och undervisar i litteratursociologi vid Uppsala universitet.

– Det har aldrig varit så lätt, billigt och bekvämt att lyssna på ljudböcker som det är nu. Dessutom har utbudet vuxit enormt i Sverige under de senaste fem åren. Det är helt enkelt mycket sexigare att sälja digitala ljudböcker än det var att sälja lådor med cd-skivor, säger Määttä.

Ljudböcker marknadsförs även mycket attraktivt. Audible, Storytel och Bookbeat erbjuder läsare en gratisperiod.

– Det är som med droger, att den första fixen är gratis. Och sedan blir många beroende. Man kan inte klaga på dålig marknadsföring.

Eftersom berättelser och prat förknippas så starkt med podcaster har ljudboksförsäljare insett att dessa är bra marknadsföringskanaler.

– Podcasterna har gjort att folk blivit nyfikna på ljudböcker. Folk har vant sig vid att lyssna på innehåll. Men i många podcaster är det mycket tomt prat. Många har upptäckt att de vill ha mer substans och då har ljudböcker kunnat ge dem det, säger Määttä.

Det är inte fusk

Att lyssna på en bok är ändå kanske inte så enkelt som många tror. Förr hade ljudboken ett oförtjänt dåligt rykte just på grund av att man ansåg att det endast är de som inte kan

läsa med ögonen som läser ljudböcker – barn, åldringar, dyslektiker och synskadade.

– Många anser att folk fuskar när de läser ljudböcker. Att litteratur inte ska vara lätt att ta till sig. Många är måna vid att upprätthålla en skillnad i att lyssna på en bok och att läsa en bok. Det är förvisso lite andra delar av hjärnan som är aktiva, men man tar ju till sig samma text. Jag tycker man kan säga att man läser en bok som man har lyssnat på, säger Määttä.

Dessutom har ljudböcker andra fördelar som inte tryckta böcker har.

– Ljudböcker är en form av språkbad som är oerhört utvecklande. Man lär sig hur ord uttalas då man läser ljudböcker, särskilt om man gör det på främmande språk. Det gör man inte om man läser böcker med ögonen.

Vad är skillnaden mellan en ljudbok och en talbok?

– Jag skulle säga att en talbok är mycket mer krävande att lyssna på för en ovan lyssnare. Jag har själv lyssnat på talböcker och tycker att det är mycket svårare. Man måste själv dramatisera berättelsen i huvudet. Ljudböcker är mer lättkonsumerade.

Positivt med nya aktörer

Elisa Kirja är enligt vd **Essi Manner** störst på marknaden i Finland. Bolaget har länge jobbat med digitala böcker. Vad anser hon om konkurrensen?

– Jag tycker det piggar upp med konkurrens. Vi hoppas att det här ger en signal åt

INSATT. Forskaren Jerry Määttä skrev en essä om ljudboken för flera år sedan. Den används fortfarande i utbildningen, men den börjar bli lite föråldrad. Det händer så mycket inom fältet.

förläggare att börja producera ljudböcker. Om det kommer fler aktörer på nätet så aktiverar det förstås hela branschen.

Det är just antalet titlar som Manner anser att är utmanande. Det finns relativt få inhemska ljudböcker.

– Om vi jämför Finland med Sverige så är den svenska marknaden många år före oss. Där finns mångdubbelt fler nedladdningsbara ljudböcker, men vi är på rätt väg. När Elisa Kirja började 2010 fanns det knappt några böcker alls. Vi har tillsammans med förläggare också producerat ljudböcker.

Finländare förväntar sig redan att varje populär bok ska utkomma som ljudbok.

Var tror du att ljudboksmarknanden är om två år?

– Om två år kommer ljudböcker vara ett självklart alternativ för finländare. CD-ljudböckernas dåliga rykte börjar försvinna och ljudböckerna får en ny digital entré. I Finland kommer katalogen att vara åtminstone fördubblad från dagens drygt 1000 böcker, säger Manner.

Storytels Mari Wärri håller med.

– Ljudböcker är eftertraktade just nu. Vi lanserade vår tjänst i november 2016 och den fick ett väldigt bra mottagande. Jag tror att finländska förläggare snabbt börjar producera fler titlar på finska.

Som svenskspråkig behöver man inte vänta, utan man kan ta del av alla svenska ljudböcker redan nu.

Nytt format

Hur ljudböcker kommer att påverka litteraturen kommer att bli spännande att följa med, säger forskaren Jerry Määttä. Berättelsen i sig blir mer central. Alla böcker fungerar inte i ljudboksform. Det har förlagen redan märkt.

– Som lyssnare ställer du andra krav. En ljudbok ska gärna vara rakt berättad, ha starka och tydliga karaktärer och vara medgripande.

Ett exempel på att ljudböcker påverkar litteraturen är Storytel Originals. På samma sätt som filmtjänsten Netflix producerar egna exklusiva serier har ljudboksföretagen börjat med samma sak. De låter författare skapa korta avsnitt som använder sig av ljudbokens format på bästa sätt. Storytels Originals är som en teveserie med cliffhangers och ett driv som inte finns i vanliga ljudböcker.

Strikt taget är följetånger inget nytt grepp. Tvärtom. Berättandetraditionen från 1800-talets tidningsföljetonger får en comeback i ljudboken. ●

▲ **KORGMAKARE.** Helsingfors och Nylands synskadade har startat ett projekt för att rädda hantverkstraditionen bland synskadade. ”De bästa korgmakarna är synskadade, låt oss bevara denna kunskap”, säger projektansvariga Piia Rossi.

TEXT OCH FOTO: SÖREN JONSSON, PIXABAY

Synskadade hantverkare tar steget in i framtiden

För drygt två år sedan meddelade RAY att de inte längre understöder Sokeva Käesityö. Beskedet kom som en chock för många och synskadade hantverkare

tvingades lägga lapp på luckan. Två år senare har det också kommit något gott ur krisen. Synskadehantverk håller på att få nytt, fräscht liv.

» Den moderna konsumenten är etisk, ekologisk och har ett samhällsansvar. Den vill prata och veta vem som har gjort produkten. Just nu är det bra tid för att sälja synskadehantverk. «

EN FÖRRÅDSKORRIDOR BREDVID garaget i liris-
huset har **Untamo Mäki** sin arbetsstation.
Han är inhyst bland korgar och kvastma-
terial och skjuter spik i en rottingmöbel.

Mäki har jobbat med rotting i över tjugo
år. Hans syn försämrades drastiskt när han
var i fyrtiofemårs åldern, vilket gjorde att
han var tvungen att hitta ett nytt jobb.

– Jag jobbade som gårdskar. Jag var
beroende av mitt körkort och gjorde så-
dant som jag aldrig skulle våga göra med
nedsatt syn. Jag utförde bland annat repa-
rationer på hustak, säger han.

Att sluta jobba mitt i karriären var ändå
ingenting som grämde honom.

– Det var en otrolig lättnad, faktiskt. Jag
insåg hur dålig syn jag hade jobbat med.
På sätt och vis försökte jag låtsas som ing-
enting och gömde det faktum att jag såg
dåligt. När jag gick i sjukpension fick jag i
stället möjlighet att sadla om. Sjukpensi-
onen gav mig ekonomisk trygghet och jag
vågade ta steget att bli egen företagare.

Han gick en introduktionskurs på Syn-
skadades förbund och på den vägen är
det.

– Det här var under laman på 1990-ta-
let. Det var svårt att hitta något annat jobb,
så jag skolade om mig och öppnade eget.
Jag ville ju inte heller sitta hemma utan nå-
gonting att göra om dagarna.

I den egna verkstaden gjorde Mäki allt
som går att göra i rotting. Han reparerade
möbler, gjorde beställningsarbeten och
sålde sina varor. Nu jobbar han för Annan-
silmä-Aitta med liknande uppgifter.

– Det här passar mig som hand i hand-
sken. Jag får jobba med händerna och gö-
ra det som jag tycker om. Rik blir man inte
på hantverk, men det är ett trevligt tillägg
till sjukpensionen. Jag ser det som en hob-
byverksamhet som hjälper både mig själv
och andra. Det ger mig en meningsfull var-
dag.

Hantverk hänger med i tiden

Untamo Mäkis liv skulle kunna se annor-
lunda ut om inte Helsingfors och Nylands
synskadade, Hun, skulle ha tagit tag i sa-
ken. Det var en katastrof då Sokeva Käsi-
työ tvingades stänga för gott. En hel or-
ganisation som jobbade för synskadades
sysselsättning gick i graven. Men glädjan-
de är att det har kommit något gott från
förnyelsen.

Annansilmät-Aitta sysselsätter i dag 55
synskadade hantverkare. Boden beställer
produkter, säljer material till självkostnads-
pris, och köper in hantverk från enskilda
synskadade personer. Nu har boden med
andra ord tagit över en stor del av Sokeva
Käsityös verksamhet. Men inte allt. Kurs-
verksamheten har gått till ett nytt projekt.

När Sokeva Käsityö lades ner gick kurs-
verksamhet, stödgrupper och nätverk förlo-
rade. Förvisso kan man fortfarande gå den
tre åriga artesanutbildningen vid Arlainsti-
tutet, men det är ett stort steg för någon
som bara vill pröva på hantverkaryrket.

Från och med 2016 har Hun startat ett
projekt för att rädda hantverkstraditionen.

KLASSIKER. Untamo Mäki arbetar på den klassiska stolen lumikenkä (sv. snösko). Det går åt flera hundra spikar och många timmars arbete för att göra stolen. Ett hantverk som Mäki gör med stolthet.

Piia Rossi är projektledare för projektet Ura käsillä (sv. en karriär med händerna).

– Ett mål med projektet är att bevara hantverkstraditionen som håller på att gå förlorad. Vi vill föra vidare metoder och traditioner till en yngre generation.

– Hantverk har historiskt sett varit otroligt betydelsefullt för synskadade. Hantverk är traditionellt och historiskt sett en av de få karriärsmöjligheterna som synskadade har kunnat inneha.

Hantverk har igen blivit ett attraktivt yrkesval för synskadade. Produkter efterfrågas och ligger rätt i tiden.

– Den moderna konsumenten är etisk, ekologisk och har ett samhällsansvar. Den vill prata och veta vem som har gjort produkten. Just nu är det bra tid för att sälja synskadehantverk. För 10 år sedan var tiden inte ännu mogen, och om tio år vet vi

inte vad som säljer. Men nu är rätt tid. Det måste vi ta tillvara, säger Rossi.

Den första egentliga kursperioden ska precis dra igång, och det har inte varit svårt att hitta kursdeltagare.

– Jag är glad och stolt över att kurserna lockar så många. Det är också roligt att deltagare kommer från hela Finland. Min dröm är att kunskapen förs vidare till hela Finland. Jag hoppas att synskadade kommer tillbaka till fler kurser för att förkovra sig i hantverk. Jag vill att våra deltagare blir så duktiga att de kan lära vidare sina färdigheter till andra. Jag vill också att våra kursdeltagare blir framgångsrika företagare och får nytta av sina nyvunna färdigheter.

Synskadade handarbetare har ibland svårt att hålla sig ajour. Det vill Rossi förbättra. Inom vissa kurser tar man in professionella formgivare och låter kursdeltagarna besöka

en designbutik. Flera kursdeltagare har förvånat sig när designbutiken velat köpa in deras produkter.

Försiktigt positiv till nyheter

Annansilmät-Aittas vd **Simo Parviainen** har också sett att det finns ett behov av förnyelse.

– Våra produkter är av allra bästa kvalitet. Det vet vi. De är kanske inte lika snyggt ut-

formade som Iris Hantverk i Sverige, men å andra sidan är de billigare. Iris Hantverk anlitar professionella formgivare. Men vi har inte råd att betala formgivare.

Parviainen berättar att det snart kommer nya modeller till butiken.

– Aarnon Puu, som vi länge har anlitat för borstskäften, bytte ägare i september. De nya ägarna är unga formgivare, så vi kommer också att få se helt nya modeller inom kort. ●

EN KARRIÄR SOM HANTVERKARE

- Projektet Ura käsillä är ett treårigt projekt som koordineras av HUN.
- Synskadade personer från hela landet får delta i kurserna. Det viktigaste är att kursdeltagarna är motiverade och vill lära sig hantverk.
- Tyngdpunkten är att lära hantverk till unga synskadade, men vuxensynskadade kan mycket väl också gå kurserna.
- Några av vårens kurser är tovning, korgmakeri, läderhantverk, rep, armaturdesign och borstbindning.
- På flera av kurserna uppmuntras eget företagande. Projektet samarbetar bland annat med Finlands Företagare.
- Det finns ingen svenskspråkig kurs i detta nu, men den som är intresserad kan ta kontakt med den projektansvariga för att meddela sitt intresse.

In memoriam:

Till minne av Bengt Lindqvist

3.6.1936–3.12.2016

TEXT LENNART NOLTE (TIDIGARE ORDFÖRANDE FÖR SRF), FOTO: RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

Till minne av Bengt Lindqvist

BENGT LINDQVIST DÖG den tredje december förra året efter en längre tids sjukdom. Jag hade förmånen att arbeta nära Bengt och fick på så vis många tillfällen att ta del av hans kunskaper, entusiasm och uppleva honom som inspiratör.

Första gången vi träffades var för 50 år sedan när han var på väg att slutföra sin lärarutbildning. Då visste jag inte vilken skicklig pedagog han skulle komma att bli, men under resten av vår gemenskap har jag imponerats av hans förmåga att lyssna, förmedla kunskap och entusiasmera sin omgivning.

Sedan Bengt börjat arbeta inom SRF kom han snabbt att delta i och leda arbetet med omvandlingen av De Blindas förening till SRF. Ett jättestor projekt som handlade om att ge organisationen en helt ny struktur med

nya stadgar, nytt principprogram och handlingsprogram. En process som tog tio år att genomföra. Pedagogen i Bengt bidrog starkt till ett lyckat resultat. Han profilerade SRF som en intressepolitisk organisation.

Ett annat exempel på Bengts förmåga som aktiv lyssnare och snabb analytiker är hans agerande som biträdande socialminister i Olof Palmes regering. Bengt hade aldrig klarat uppgiften om han inte behärskat att läsa och skriva punktskrift fulländat.

När Bengt förlorade sin riksdagsplats i valet 1991 och rollen som minister tillhanda höll SRF en arbetsplats där han kunde sätta tänderna i nya arbetsuppgifter. Bengt engagerades sedan av FN för att ta fram ett regelverk för att skapa full delaktighet och jämlikhet för människor med funktionshinder i alla medlemsländer. Arbetet ledde så

småningom fram till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som antogs 2006.

Under de senaste åren har Bengt varit en flitigt anlita föreläsare vid universitet, konferenser och seminarier runt om i världen. Han medverkan har varit mycket uppskattad tack vare hans djupa kunskaper om och rika erfarenheter av handikappolitik, hans verbala framställningsförmåga och pedagogiska handlag.

I mina tankar har jag många gånger återkommit till vad Bengt sade till mig när jag blivit nyvald SRF-ordförande 1986: "Gör det du tror på och tro på det du gör! Tänk noga igenom de alternativ som finns, välj det som du tror blir bäst och tro på ditt val!".

Tack för ett gott och nära samarbete, Bengt! ●

BENGT LINDQVIST

- Bengt Lindqvist var ordförande för SRF 1975–1985
- Han var också ordförande för Handikappförbundens Centralkommitté 1977-1985.
- Han var riksdagsledamot för Socialdemokraterna från 1982, och efter valet 1985 blev han biträdande socialminister i den svenska regeringen. Den posten innehade han fram till 1991.

FAMILJ. Christer Johansson och Maria Helsing-Johansson med barnen Lovisa och Albin i hemmet i Vörå.

TEXT OCH FOTO: DANIEL BEIJAR

”Det första året var en utmaning”

När Albin föddes kunde han endast se skillnad på om det var mörkt eller ljust i hans omgivning. Den medfödda grå starren på båda ögonen kunde opereras snabbt och i dag ser han bra. Men vägen dit har inte alltid varit lätt.

HOS FAMILJEN HELSING-JOHANSSON i Vörå leker **Albin**, 2 år, tillsammans med syster **Lovisa**, 4 år. Det är skoj och stöj och leksakerna ligger utspridda över golvet. Det ser med andra ord ut som det ska i en småbarnsfamilj.

Men det första året av Albins liv var ingen lätt sak för föräldrarna **Maria** och **Christer**.

▲ **LEK.** Albin är nu inne på sitt femte par glasögon. De är bifokala för syn både på långt och nära håll. Han leker i dag lika mycket som andra barn.

Vid en rutinkontroll på BB i Vasa efter att Albin blivit född märktes att hans ögon inte gav någon reflektion när de kontrollerades med en lampa. I vanliga fall ska en röd reflektion synas likt det så kallade röda ögon fenomenet som framträder på fotografier när blixten reflekterar näthinnan, men detta syns inte hos Albin.

Det konstaterades vara medfödd grå starr på båda ögonen som måste åtgärdas med operation.

– När vi fick höra att han endast såg om det var mörkt eller ljus omkring sig kom det som en chock för oss. Sedan fick vi en brådskande remiss till Åbo Universitetscentral-sjukhus där det finns specialistvård, berättar Maria.

Den första tiden efter att de kommit hem från BB levde familjen i ovisshet och frågorna var många. Ska det gå att operera eller tänk om han blir blind?

– Vi kontaktade först Finlands svenska synskadade för att få veta mera. Men eftersom det ändå är en så pass ovanlig synskada på nyfödda fick vi rådet att vända oss till Näkövammaisten liitto (Synskadades förbund), säger Christer.

Vid universitetssjukhuset i Åbo opereras endast omkring fem barn varje år med medfödd grå starr.

– Från Åbo fick vi information om vad det egentligen handlar om. Jag måste säga att det var ett fenomenalt bemötande vi fick av specialistvården där, säger Christer.

Sömlösa nätter

Albin opererades vid sex veckors ålder genom att linserna i hans ögon togs bort och ersattes med konstgjorda. Förutsättningarna för en lyckad operation är bättre ju tidigare den görs på ett litet barn.

LÄSLUS. Albin tittar gärna i böcker tillsammans med mamma Maria.

Efter operationen måste ögonen droppas med kortison och antibiotika varannan timme dag som natt i en och en halv månads tid. Den första månaden hade han skyddskåpor av plast för ögonen som måste tas upp och sättas dit på nytt efter att man droppat.

– Det var en jobbig period, jag tror inte någon av oss fick sova mycket under den tiden, säger Maria.

När stygnen blivit borttagna efter operationen gällde det att stimulera hans synutveckling. Det gjordes genom att utsätta honom för olika skarpa kontraster. Till exempel nappflaskan färgades i svart och vitt och spjälkskyddet till sängen gjordes också svart-vitt.

Ett mindre ingrepp för behandling av efterstarr blev det igen efter en tid i Åbo, men efterstarr är också vanligt när man haft starr.

Sina första glasögon fick Albin när han var tre månader. Att se ett barn under ett år med glasögon är inte alla gånger så vanligt. Maria

upplevde därför ibland att andra människor tittade på Albin.

– Det kunde också kännas lite tungt när någon stirrade på honom. Vissa frågade om han verkligen måste ha glasögon och då fick jag förklara hur det låg till. Men det var bättre att tala om det än att folk bara tittade.

Nu är han på sitt femte par. Glasögonen ersätts genom betalningsförbindelse från Vasa centralsjukhus eftersom det räknas som hjälpmedel.

– Det är svårt att säga exakt hur mycket han ser nu för han kan ju inte berätta det ännu. Men hans syn har utvecklats bra och han verkar se lika mycket som andra när han springer omkring och leker eller tittar i böcker. Hans mörkerseende är i alla fall sämre eftersom han har konstgjorda linser, säger Maria.

Av kommunen har de fått hjälp av ett företag att göra ljusplanering i deras hem för att få ett möjligast bra sken på inomhusbelysningen.

Det kunde också kännas lite tungt när någon stirrade på honom. Vissa frågade om han verkligen måste ha glasögon och då fick jag förklarade hur det låg till. Men det var bättre att tala om det än att folk bara tittade.

Synundersökningar sker för Albins del fortfarande med fyra månaders mellanrum för att bland annat kontrollera att det inte uppstått efterstarr igen.

– Det första året var nog de tyngsta med att få höra diagnosen och föra honom till operation. Vi vill förstås att hans ska kunna leva ett så bra liv som möjligt i framtiden trots det som han gått igenom.

Oklart varför

Vad grå starren berodde på i Albins fall är svårt att säga. Ibland kan medfödd grå starr

vara ärftligt men något sådant har vad de vet inte funnits i Marias eller Christers släkt tidigare.

Det kan också bero på något virus under graviditeten men inget sådant hittades hos Maria.

– Det var slumpen som gjorde det. Annars har han utvecklats mycket bra. Han började tidigt krypa och har fin motorik. Han har ett gott humör och det har gjort det lättare när det varit svårt för oss.

I år kommer familjen att delta i Projekt Gnistan som ska vara en mötesplats för familjer med barn med synnedsättning. ●

ANNONS

Robert Åke Lindroos stipendier

Stiftelsen Robert Åke Lindroos delar ut stipendier till svenskspråkiga synskadade personer för utbildning, fortbildning och studier. Ansökningstiden är fortfarande löpande.

Till en fritt formulerad ansökan bör bifogas information om utbildning (inklusive kostnadsberäkning) eller bevis på studier, t ex studieregisterutdrag. Erhållet bidrag ska redovisas.

Ansökan riktas i första hand till organisationsledare Matthias Jakobsson per e-post som word-bilaga eller som rtf-fil. E-postadress: matthias.jakobsson@fss.fi. Alternativt kan ansökan skickas per post till Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf, Parisgränden 2 A 1, 00560 Helsingfors.

AKTUELLT

Lovisaelever fick ta emot skyddsglasögon

FSS fortsatte sin mission att minska antalet ögonskador. Ända sedan 2006 har förbundet delat ut skyddsglasögon inför nyårsfirandet.

I år kom turen till Lovisa högstadium. **Ann-Catrin Tylli** och **Tessa Bamberg** informerade om vilka skador nyårsraketer kan förorsaka och om hur det är att leva utan syn.

– Antalet ögonskador till följd av fyrverkerier hänger ihop med hur bra festväder det är. Om det är bra väder händer det många olyckor, säger Tylli till eleverna i festsalen.

– Det gemensamma för alla som fick ögonskador i fjol var att de inte använde skyddsglasögon, fortsätter hon.

Ögon, fingrar och öron är alltid i riskzonen vid fyrverkerier. Vanligtvis behandlas cirka tjugo personer för ögonskador i Finland. I år vårdades glädjande nog endast tio personer.

Det var en knäpptyst sal som lyssnade på när Tylli och Bamberg informerade.

Turen kom till Tessa Bamberg som berättade om hur det är att leva med en synnedsättning utgående från egna erfarenheter.

– Ja, vad är det som jag inte ser? Jag ser inte om ni sträcker upp handen för att ställa en fråga, jag kan inte läsa tryckt text, jag ser inte miner och jag får inte ögonkontakt, säger hon.

Men påpekar direkt att synskadan inte är något som hon varje dag tänker på.

– Det är ju inte så att jag varje dag tänker på vad jag inte ser. Jag lever mitt liv som vem som helst.

Det mest påtagliga med att inte se är enligt Bamberg att det tar tid att söka efter saker. Med ögonen får man en helhetsblick över var saker finns.

– Det är opraktiskt som bara den att inte se. Vi får hela tiden information via synen. Jag tänker till exempel i butiker som hela tiden ändrar på sakernas plats. När man lärt sig att kaffe finns på ett visst ställe så flyttar de plötsligt plats på paketen.

Efter några inledande ord från Bamberg började frågorna från publiken hagla. Lärarna tog initiativet.

Hur har du gått i skola?

– Jag har gått i Svenska Skolan för Synskadade som är en specialskola. Förutom

alla vanliga skolämnen lärde vi oss också att använda den vita käppen, punktskrift och andra färdigheter som behövs. Därefter gick jag integrerat i högstadiet och fortsatte vidare till gymnasiet och Helsingfors universitet.

Vad saknar du? frågar en flicka i publiken.

– Jag saknar att kunna öppna ytterdörren och bara gå ut då när jag känner för det. En spontan promenad utan ett mål.

Tessa berättade också hur hon använder dator och teknik med hjälp av talsyntes.

Ann-Catrin Tylli avslutade presentationen med att upp-

mana eleverna att våga använda skyddsglasögon.

– Att använda skyddsglasögon är som att använda säkerhetsbälte. Det är bara att börja använda dem. Om ett par år det blir en självklarhet att skydda ögonen. ●

ANNONS

VSS ordnar seminarium om synnedsättning

Torsdag 9.2 klockan 10–15 ordnas ett gratis seminarium om synnedsättning i Eksalen, Folkhälsan Wasa, Rådhusgatan 23-25 i Vasa. Dagens tema är: ”Synnedsättning – med fokus på patienten”

Program

- 10.00-11.30 Ögonläkare Reijo Linnola föreläser om olika ögonsjukdomar. Det finns möjlighet att ställa frågor.
- 11.30-12.30 Lunch som var och en bekostar själva på valfri plats.
- 12.30-13.00 Sjukskötare Erika Blindheim från ögonavdelningen på VCS
- 13.00-13.30 Rehabiliteringshandledare Marja-Leena Österlund, VCS
- 13.30-14.00 Rehabiliteringsrådgivare Ulla-Britt Ingman, FSS
- 14.00-14.30 Info om föreningen Vasa Svenska Synskadade r.f.
- 14.30-15.00 Dagen avslutas med kaffe och bulle utanför Eksalen som föreningen bjuder på.

Tillfälle att stifta bekantskap med olika hjälpmedel finns också under dagen! För kaffeserveringen önskar vi få in din anmälan senast onsdag 6.2 före kl. 14. Välkommen med alla som vill lyssna till de ovannämnda föreläsarna! Sprid gärna budet till sådana som också jobbar med och för synskadade – det blir en dag fylld av viktig info!

VTT:s radar får gott betyg

Teknologiska forskningscentralen (VTT) har utvecklat en bärbar radaranläggning som ska hjälpa synskadade att röra sig självständigt och säkert. Till skillnad från det bästa hjälpmedlet – vita käppen – varnar radarn också för föremål som finns i ansiktshöjd. Radarn ska inte ersätta vita käppen, utan snarare vara ett komplement.

Radarn är stor som en mobiltelefon och fästs på bröstet likt en pulsmätare. När användaren närmar sig ett hinder vibrerar radarn. Information om hinder förmedlas både med vibrationer och med tal. Prototypen som har testats har gett bäst resultat i lugna miljöer. Inne i folkhav och hektiska miljöer

FOTO: VTT

varnar radarn helt enkelt för mycket.

Utvecklingsprojektet är nu inne på slutrakan. Apparaten har testats och godkänts av Valvira. Testgruppen bestod av 25 synskadade, varav 14 var blinda, 7 hade nedsatt syn och 4 var dövblinda.

– En klar majoritet av testarna tyckte att radarn förbättrade deras möjlighet att bygga upp en bild av miljön samt

ökade självsäkerheten då de rörde sig, säger specialforskare Tero Kiuru på VTT.

Uppfinnarna har höga visioner för apparaten eftersom den är den enda av sitt slag. Andra liknande apparater använder ultraljud eller laser för att mäta avstånd, emedan denna radar använder radiovågor. Enligt uppfinnarna ger det här stora fördelar, eftersom man då kan bära apparaten under kläderna. ●

Wasa Teater är tillgänglig

Wasa Teater fick den första tillgänglighetsutmärkelsen av FSS.

– Tillgänglig kultur är en språngbräda till ett jämlikare samhälle. Vi hoppas att detta pris även sporrar andra teatrar till att göra sina föreställningar tillgängliga, säger styrelseordförande **Sune Huldin**.

Wasa Teater har aktivt jobbat tillsammans med för-

eningen Vasa Svenska Synskadade för att erbjuda föreställningar till personer med synnedsättning. **Åsa Salvessen**, teaterchef på Wasa Teater, är glad för att tillgänglighet uppmärksammas.

– Kultur ska finnas till för alla, oberoende av om man har ett funktionshinder eller inte. Det här priset ger oss verkligen en extra kick att hitta nya innovativa lösningar som inte utesluter någon, säger Salvessen. ●

Två nya jurister har börjat på SAMS

Mikael Bomström är SAMS nya juridiska ombud tillsammans med **Kirsi-Maria Malm-lund** som moderskaps-vikarie-rar för **Ulrika Krook**. Juridiskt ombud innebär bland annat svenskspråkig juridisk rådgivning, föreläsningsverksamhet och intressebevakning. ●

AKTUELLT I DISTRIKTEN

Norra Österbottens Svenska Synskadade

Handarbetsgruppen "Rätstickorna" träffas varannan måndag kl. 12–14 (ojämna veckor) på Fyren med Agneta Cederberg. Nästa träff hålls 30.1.2017.

Bowlinggruppen tränar på måndagar kl. 12.30 på idrottsgården.

Med tanke på Maltaresan kommer vi under vårterminen att ordna språkkurs i engelska istället för spanska. Engelska kursen med Aslög Forsman, hålls på tisdagar kl 13 på Fyren. Även nya deltagare är välkomna med!

Mimosel gruppen för damer med Ann-Mari Ekstrand träffas varannan onsdag kl. 13–15 (jämna veckor) på Fyren. Första träffen år 2017 blir 25.1, följande träff 8.2.

Vattengymnastik i samarbete med Folkhälsan hålls varje onsdag vid Östanlid,

grupp 1 kl. 11.45 och grupp 2 kl. 12.30. I samband med vattengymnastiken finns det möjlighet att träna i gymmet kl. 11–12.

Föreningsträffen i februari hålls tisdagen 14.2 kl. 18 på Fyren. Trevligt program och kaffeservering.

Förfrågningar och anmälningar görs till Ann-Sofie Grankulla, tfn 050-3795 658 / 06-7234 880. Mera information om verksamheten i minneslistan i Österbottens Tidning på lördagar eller på www.fss.fi under länken distriktsföreningar och Norra Österbotten.

Svenska Synskadade i Mellersta Nyland

Måndagsträffarna hålls på Hörnan klockan 13–15.00, Arabiastranden, Parisgränden 2 A 3 om inget annat meddelats.

- 30.1 Skivråd med Sune Huldin

- 6.2 Lunch på Hörnan. Anmäl dig till lunchen senast samma dag före

klockan 09.00 per telefon, 0400 269 553. Vi får även besök av Lunabba från Helsinkimissio

- 13.2 Nina Liemola kommer och har Bijoux, som är en form av färgterapi

- 20.2 Stoljumpa

- 27.2 Skivråd Sune Huldin
- 6.3 Lunch på Hörnan.

Anmäl dig till lunchen senast samma dag före klockan 09.00 per telefon 0400 269 553. Vi kommer också att spela rättfällan

Vattengymnastik vid Folkhälsans seniorhus, Mannerheimvägen 97 klockan 10.00 på fredagar fortsätter. Nya deltagare hjärtligt välkomna med. Anmäl dig till kansliet, telefon 0400 269 553 eller kansliet@ssmn.fi

6.2 Rottingkurs klockan 14.30–17.30. Som lärare fungerar Martin Lindkvist, och kursen håller på 10 gånger. Kursavgiften är 20 euro per deltagare, och materialet betalar alla själva. 6 deltagare ryms med på kursen. Bindande anmälningar till kursen senast 1.2 till kansliet.

Den 9.2 klockan 18.00 kommer Björn Månsson och

berättar om kollektivtrafiken i huvudstadsregionen och om myndigheternas förfarande om att övergå till elektronisk post. Anmäl dig till kansliet senast 8.2 för trakteringen.

12.3 Vi har bokat 15 biljetter till Richard Claidermans konsert i Finlandiahuset. Konserten börjar klockan 19.00. Biljetterna kostar 25 euro styck. Bindande anmälningar senast den 15.2 till kansliet.

Vi har bokat biljetter till Fallåkerns teater 11.3 klockan 16.00. Pjäsen heter "Jag föll för dig". Biljetterna kostar 20 euro styck, och vi har 15 stycken

29.3 Vi har bokat biljetter till pjäsen Tove, på Svenska Teatern. Pjäsen blir syntolkad, och biljetterna kostar 15 euro. Bindande anmälningar till kansliet senast 15.3.

29.7 Förhandsinformation om syntolkad teater okänd soldat i Hangö. Mera information om priser och tidtabeller kommer senare. Anmälningarna görs till kansliet.

Kansliet har öppet måndag-onsdag mellan klockan 10.00–13.00. Kom upp och prata bort en stund, eller dricka en kopp kaffe.

Kansliets kontaktuppgifter:

Telefon: 0400 269 553

Epost: kansliet@ssmn.fi

Svenska Synskadade i Västnyland

Välkommen till föreningens månadsmöte lördagen den 11 februari klockan 13.00 i Lyan. Vi får besök av historikern Sture Lindholm, som berättar o Ekenäs och Västnyland för 100 år sedan när Finland fick sin självständighet. Ring och anmäl dig till Birgitta Nordström, telefon 044 336 8060, senast fredag.

Grottmannen – Sixten Lundberg – kommer till Ekenäs lördagen den 18 mars klockan 18 i Seminarieskolans aula. Föreningen har ett antal biljetter till föreställningen. Om du är intresserad, ring då Börje Broberg på telefon 044 5410 679 och reservera en biljett. Biljettens pris är 25 euro.

Vi vill också kolla intresset för Svenska teaterns pjäs 'Ingvar'. Om det finns intresse, bokar vi biljetter till någon gång under vårterminen. Ring 044 5410 679 om du är intresserad.

Och på sommaren, den 29 augusti klockan 14 är det igen dags för teater. I Harparskog på Hangö udd spelas Väinö Linnas Okänd soldat. Vi har bokat biljetter till föreställningen. Biljettens pris är 32,50, frontveteraner får fribiljett. Boka din biljett i god tid och försäkra dig om en plats. Ring Börje på 044

5410 679. Inbjudan har gått till alla synskadeföreningar i Svenskfinland.

Våra aktiviteter har satt i gång igen efter julpausen. På fredagar klockan 14 blir det boccia i Seminarieskolans gymnastiksal.

Bowling- och biljardgruppen samlas den 9 och 23 februari kl. 17 i Ekenäs bowlinghall.

Balanskurs varje torsdag klockan 14 i Seniorahuset i Ekenäs. Ingång från gården.

Läsecirkelns första möte är onsdagen den 25 januari klockan 15 i Lyan. Följande träff är 29.3 kl 15.

Herrklubben samlas torsdagen den 26 januari klockan 15 i Lyan., och igen 23 februari.

Vi hoppas kunna samla en grupp för en kurs om användning av dator, smarttelefon eller platta. Ring kansliet om du är intresserad, telefon 044 55410 679.

Om det är något du vill fråga, föreslå eller kommentera, var då vänlig och ring föreningens sekreterare Börje Broberg på telefon 044 5410 679, eller skriv på e-post ssvn@brev.fi.

Svenska Synskadade i Östnyland

Svenska Synskadade i Östnylands februari månads-

träff är lördagen den 25.2 kl 13 på Kajutan, Ågatan 33 E i Borgå. Miljöbiolog Magnus Östman berättar om naturen och vi får lyssna på ljud från naturen. Lovisaborna anmäler till Jonas tfn 040 964 4672 senast torsdag 23.2. Välkommen!

Svenska Synskadade i Östnyland åker tillsammans med Svenska Synskadade i Mellersta Nyland lördagen den 29 juli till den stora konserten i Stallörsparken i Ekenäs och sommar teatern Okänd soldat. Start från turisthållplatsen på Fredsgatan i Borgå Kl 10 via Kiasma kl 11. Semlor med dricka serveras i bussen. Vi är framme i Ekenäs kl 12.30 där den amerikanska gruppen Toto delar på konserten med Bo Kaspers orkester kl 14 och möjligen också andra band. Och i Harparskog kl 13.00 till utomhusteatern 'Okänd soldat' som börjar kl 14. En Okänd soldat spelas nära den gamla frontlinjen under Hangökriget 1942, med hästar och knallar. Platsen är en nybyggd utomhusscen i skogen i Harparskog. Okänd soldat kommer att syntolkas av Börje Broberg. Kaffe/te och bulle serveras i pausen och hämtas till våra platser. Start från teatern kl 17.15 och från Ekenäs kl 17.30 till Ingå. Vi äter middag på restaurang Sågen kl 18. Start hemåt kl 19 via Kiasma till Borgå där vi är

ca kl 21. Uppskattad total pris 100€. Noggrannare pris uppgifter fås senare. Bindande anmälningar och förfrågningar till Jonas tfn 040 964 4672 inom januari månad.

Vasa Svenska Synskadade

Distriktssekreterare Febe Mörk och den nya styrelsen för VSS hälsar er alla välkomna med i verksamheten även under år 2017!

Ny ordförande för år 2017 är Leif Karp. Du når honom på telefon 050-542 0286 eller per e-post: leif.karp@netikka.fi.

Har du ärende till föreningen utöver kanslitiden, kan du kontakta honom eller någon annan i styrelsen ifall du funderar över någonting.

Övriga medlemmar i styrelsen är: Carl-Erik Mattlar, viceordförande, tfn 044-253 1789, Marita Carlson tfn 0500-201 666, Marjatta Lönnqvist tfn 050-350 7246, Barbro Puharinen tfn 050-323 5941, Jan Sjöström tfn 050-329 2036 och Margareta Öster tfn 050-352 7049.

Punktskriften startade på nytt torsdag 12.1 kl. 10 och därefter fortsätter punktskriftsundervisningen på tisdagar jämna veckor, med

Ritva Hagelberg och Margareta Öster som lärare. Följande gång blir alltså tisdag 24.1 och därefter 7.2 varannan vecka fram till och med 16.5. Önskar du lära dig, kontakta kansliet med det snaraste, så ordnas det säkert. Välkommen med att lära dig punktskrift hälsar lärarna

Vattengymnastik i samarbete med Folkhälsan startade vattenjumppa söndag 22.1 och fortsätter till och med söndag 7.5 (undantag är söndag 16.4 och 30.4) enligt samma tid som förr. Grupp 1: kl. 12.45–13.30 och grupp 2: 13.30–14.15. Lediga platser finns endast i grupp 2. Ledare Antonia Prinsén, tfn 044-788 5961.

Ny veckodag och ny ledare för Trivselcafé Mimose. Trivselcafé Mimose startar på nytt på Lyktan måndag 30.1 kl. 13–15.15. Därefter fortsätter Mimose varannan vecka på måndagar (ojämna veckor) fram till och med måndag 12.6. Ny ledare är Carina Blom tfn 044-788 1026 och Maj-Britt Aspö.

Varmt Välkomna med både nya och tidigare deltagare!

Baka med Sussi. Vi fortsätter att baka tillsammans och första tillfället är onsdag 1.2 kl. 13. Som tidigare håller Susanne Granholm i trådarna

och har du önskemål om vad du vill baka, hör av dig till kansliet i samband med anmälan, som är begränsad och bör vara Febe tillhanda senast måndag 30.1 före kl. 14.

Vi startar bocciaspe-lingen först i mars, på grund av att Eksalen är upptaget för annat. Första tillfället är onsdag 8.3 kl. 11–12. Därefter fortsätter boccian varannan vecka enligt följande datum: 22.3, 5.4, 19.4, 3.5, 17.5 och 31.5. Kontaktperson är Peter Sahlsten, tfn 050-588 5103

Lördag 1.4. kl. 19 har vi reserverat 35 platser till Humorgruppen KAJ:s föreställning. Prisuppgifter kommer senare.

Distriktssekreterare Febe Mörk är anträffbar på verksamhetscentret Lyktan, måndag–torsdag kl. 9–14 på telefon 045-321 3320 och på vasasynskadade@gmail.com.

Du hittar även info om oss på <http://www.fss.fi/sv/distriktsforeningar/vasa> samt på vår facebookside: <https://www.facebook.com/vasa-synskadade>.

Har du ärende till föreningen utöver kanslitiden kan du vänligen kontakta föreningens ordförande Leif Karp (kontaktuppgifter hittar du längst upp)

Åbolands Synskadade

Kommande händelser och medlemsaktiviteter.

- Styrelsen sammanstrålar den 18 januari och planerar vårens Händelsekalender. Vi återkommer vartefter den blir klarare med aktiviteter, händelser och evenemang via medlemsbandet tidningen FS och lokala pressen.

Kontaktuppgifter till föreningen är: Ordförande Birgitta Storbacka telefon 040-5867 179. Vice ordförande Rolf Rönqvist telefon 0400 736 567. Gun Fröberg telefon 0408 336 630. Distriktskoordinator Håkan Ström telefon 0400 151 322 tisdag till torsdag klockan 10.00 till 16.00. Kontakter och anmälningar till dessa personer.

Ålands Synskadade

Simningen på Folkhälsans Allaktivitetshus fredagar kl. 12–13. Nya deltagare är välkomna, meddela till Bettina på tfn 19670 om du är intresserad.

Punktskriftskurs på Ankaret, onsdagar kl. 12–14.30. Nya deltagare är välkomna,

meddela ditt intresse till Bettina på tfn 19670.

Borstbindningstillfällena på Ankaret, måndagar kl. 11.30–14.30.

Bowling ordnas, kontakta Bettina på tfn 19670 för mer info.

Månadsträffen på Ankaret brukar vanligtvis vara den andra måndagen i månaden. Närmare information i lokal-tidningarnas kalendrar.

Syntolkningen fortsätter som vanligt med teaterbesök och biobesök. Info om dessa finns i lokaltidningarnas kalender samt i taltidningen. Har du önskemål, hör av dig till organisationssekreterare Bettina Gröning.

Organisationssekreterare, Bettina Gröning finns anträffbar på Ankaret, Johannebovägen 7, mån–tis, tors–fre klockan 9.00–13.00. Ankaret, tfn 018–19670 E-post: aland.syn@aland.net

Skriv till FS

Insändare, tips eller frågor? Skriv till **Finlands Synskadade, Förbundet Finlands Svenska Synskadade, Parisgränden 2 A 1, 00560 Helsingfors, eller e-post soren.jonsson@fss.fi**

Resa till Pärnu med Vasa Svenska Synskadade

VSS ordnar i samarbete med Oravais Trafik Ab en studie och rekreationsresa till Estland, 5–10.4.2017. Program enligt följande (vilket ännu kan justeras). Ifall vi får de bidrag som vi ämnar söka för resan justeras även priset neråt. Bindande anmälan 2.3.

VSS hälsar alla FSS medlemmar välkomna med på resan. Är man intresserad kan man ringa till kansliet på tfn 045-321 3320 (måndag-torsdag kl. 9–14)

Dag 1 Österbotten – Helsingfors – Tallinn
– Uppsamling med bussen enligt tidtabell som meddelas senare.

- Bussresa till Helsingfors. Tallinks MS Silja Europa avgår från Helsingfors kl. 18.30.
- Inkvartering i tvåbäddsinnerhytter ombord.
- Gemensam tre rätters à la carte middag i fartygets Grill House-restaurang.

Dag 2 Tallinn – Pärnu

- Landstigning i Tallinn kl. 8.00.
- Besök hos Tallinns synskadade.
- Guidad rundtur i Tallinn.
- Bussresa Tallinn – Pärnu.
- Logi i dubbelrum på Spa Tervis.
- Buffetmiddag på Spa Tervis.

Dag 3–5 Pärnu

- Under vår vistelse på Spa Tervis inkvarteras vi i dubbelrum i hus 1 eller hus 2,

har upp till tre behandlingar per dag samt buffetlunch och middag varje dag (fredag-söndag).

- Rundtur i Pärnu på fredag eftermiddag. Samt besök hos synskadeföreningen i Pärnu när det passar för dem (detta ännu ej klart)

Dag 6 Pärnu – Tallinn – Vasa

- Bussresa till Tallinn.
- Tallinks MS Silja Europa avgår från Tallinn kl. 12.30, med ankomst till Helsingfors kl. 16.00.
- Buffetlunch ombord kl. 12.00.
- Bussresa till Österbotten.

Pris:

- 608 € / person (minimi 20 deltagare)
- 555 € / person (minimi 25 deltagare)
- 518 € / person (minimi 30 deltagare)
- 478 € / person (minimi 40 deltagare)
- Enkelrumstillägg: 115 €

I priset ingår:

- + Bussresa i luftkonditionerad turistbuss
- + Båtresorna med Tallink tur/retur
- + Hyttplats i tvåbädds hytt på utresan
- + Logi i dubbelrum på Spa Tervis (4 nätter)
- + Måltider: 5 x frukost, 5 x middag, 4 lunch
- + 9 behandlingar på Spa Tervis
- + Lokalguidens tjänster dag 2-5
- + Rundtur i Tallinn och Pärnu

KONTAKT

Funderar du på något kring FSS?

**Tveka inte att ta kontakt för att diskutera dina tankar med oss.
Vi finns här för din skull!**

Ordförande Sune Huldin
Telefonnummer: 040 566 8792
E-post: huldin.sune@gmail.com

Organisationsledare Matthias Jakobsson
Telefonnummer: 044 080 8004
E-post: matthias.jakobsson@fss.fi

Vi lyssnar på alla tankar och idéer om vårt förbund!